

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

Vodič kroz članak 4. Protokola br. 4
uz Europsku konvenciju o
ljudskim pravima

Zabrana kolektivnog
protjerivanja stranaca

Ažurirano 30. travnja
2018.

Izdavači ili organizacije koje žele reproducirati ovo izvješće (ili njegov prijevod) u tisku ili na internetu trebaju se obratiti na adresu e-pošte publishing@echr.coe.int za daljnje upute.

Ovaj je vodič pripremio Odjel za istraživanje i knjižnicu u sklopu Uprave pravnog savjetnika te nije obvezujući za Sud. Tekst je završen 30. travnja 2016. i ažuriran 30. travnja 2018.; može biti podvrgnut uredničkim izmjenama.

Dokument se može preuzeti na adresi <www.echr.coe.int> (Case-Law – Case-Law Analysis – Case-Law Guides).

Za ažuriranja publikacija pratite Twitter račun Suda na adresi <<https://twitter.com/echrpublication>>.

Za ovaj prijevod, koji se objavljuje u dogovoru s Vijećem Europe i Europskim sudom za ljudska prava, odgovoran je isključivo Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava.

© Vijeće Europe / Europski sud za ljudska prava, 2018.

Sadržaj

Napomena za čitatelje.....	4
I. Podrijetlo i svrha članka.....	5
II. Definicija „kolektivnog protjerivanja“	5
III. Osobno područje primjene: definicija „stranaca“	6
IV. Pitanja teritorijalne primjenjivosti i nadležnosti.....	6
V. Primjeri kolektivnog protjerivanja.....	7
VI. Primjeri mjera koje ne predstavljaju kolektivna protjerivanja.....	8
VII. Odnos s člankom 13. Konvencije.....	9
Popis citiranih predmeta.....	10

Napomena za čitatelje

Ovaj je vodič dio serija vodiča kroz Konvenciju koje je objavio Europski sud za ljudska prava (dalje u tekstu: „Sud“, „Europski sud“ ili „Sud u Strasbourgu“) kako bi informirao pravne stručnjake o temeljnim presudama i odlukama Suda u Strasbourgu. Ovaj vodič analizira i sažima sudsku praksu vezanu uz članak 6. (građanskopravni aspekt) Europske konvencije o ljudskim pravima (dalje u tekstu: „Konvencija“ ili „Europska konvencija“) do 30. travnja 2018. Čitatelji će u tekstu pronaći ključna načela iz ovog područja i relevantne presedane.

Citirana sudska praksa odabrana je među vodećim, glavnim i/ili nedavnim presudama i odlukama.*

Presude i odluke Suda služe ne samo za odlučivanje u predmetima pred Sudom već, općenito, kako bi se razjasnila, zaštitila i razvila pravila iz Konvencije čime se potiče da države članice poštuju obveze koje su preuzele kao države potpisnice Konvencije (*Irska protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, članak 154., 18. siječnja 1978., serija A br. 25, i novije, *Jeronovičs protiv Latvije*[VV], br. 44898/10, članak 109., ESLJP 2016.).

Misija sustava koji je uspostavila Konvencija jest odrediti pitanja javne politike od općeg interesa i tako podići standarde zaštite ljudskih prava te proširiti sudsku praksu u području ljudskih prava kroz zajednicu država potpisnica Konvencije (*Konstantin Markin protiv Rusije* [VV], članak 89., br. 30078/06, ESLJP 2012.). Doista, Sud je istaknuo ulogu Konvencije kao „ustavnog instrumenta europskog javnog poretka“ u području ljudskih prava (*Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi protiv Irske*[VV], br. 45036/98, članak 156., ESLJP 2005-VI).

Ovaj vodič sadrži reference na ključne riječi za svaki citirani članak Konvencije i dodatne Protokole. Pravna pitanja kojima se svaki predmet bavi sažeta su u [Popisu ključnih riječi](#) odabranih iz tezaurusa termina preuzetih (u većini slučajeva) izravno iz teksta Konvencije i njezinih Protokola.

[Baza podataka HUDOC](#) koja sadrži sudsku praksu Suda omogućuje pretraživanje po ključnim riječima. Pretraživanje tih ključnih riječi omogućuje prikaz dokumenata sa sličnim pravnim sadržajem (obrazloženje i zaključci Suda u svakom predmetu sažeti su pomoću ključnih riječi). Ključne riječi za pojedinačne predmete moguće je pronaći pritiskom na vezu [Detalji predmeta \(Case Details\)](#) u bazi HUDOC. Za dodatne informacije o bazi podataka HUDOC i ključnim riječima, pogledajte [Korisnički priručnik za bazu HUDOC](#).

* Citirana sudska praksa može biti na jednom ili oba službena jezika (engleski i francuski) Suda i Europske komisije za ljudska prava. Ako nije drugačije napisano, sve reference odnose se na presudu o osnovanosti koju je donijelo Vijeće Suda. Izraz „(odluka)“ ukazuje na to da se citira odluka Suda, dok oznaka „[GC]“ označava da je predmet ispitalo Veliko vijeće.

Članak 4. Protokola br. 4 – Zabrana kolektivnog protjerivanja stranaca

„Kolektivno protjerivanje stranaca je zabranjeno.“

I. Podrijetlo i svrha članka

1. Kad je Protokol br. 4. izrađen 1963. godine, predstavljao je prvi međunarodni ugovor koji se bavio kolektivnim protjerivanjem. Objašnjenje protokola otkriva da je svrha članka 4. bila formalno zabraniti „kolektivno protjerivanje stranaca kakvom se svjedočilo u nedavnoj prošlosti“. Stoga je „dogovoreno da se usvajanje [članka 4.] i članka 3. stavka 1. (zabrana protjerivanja vlastitih državljana) ni na koji način ne može protumačiti kao opravdavanje mjera kolektivnog protjerivanja koje su se dogodile u prošlosti“ (*Hirsi Jamaa i ostali protiv Italije* [VV], članak 174.).

2. Temeljna svrha članka jest spriječiti da države imaju mogućnost ukloniti određen broj stranaca bez razmatranja njihovih osobnih okolnosti i bez da im omoguće da iznesu vlastite argumente protiv mjera koje su poduzele relevantne vlasti (*ibid.*, članak 177.).

II. Definicija „kolektivnog protjerivanja“

3. Dobro utvrđena definicija „kolektivnog protjerivanja“ predstavlja „bilo koju mjeru nadležnih vlasti kojom se strance kao skupinu navodi da napuste državu, osim u slučajevima u kojima se takva mjera provodi nakon i na temelju razumnog i objektivnog razmatranja predmeta svakog pojedinog stranca u skupini“ (*Andric protiv Švedske* (odluka); *Čonka protiv Belgije*, članak 59.; *Sultani protiv Francuske*, članak 81.; te odluke Komisije *Becker protiv Danske*; *K.G. protiv Njemačke*; *O. i ostali protiv Luksemburga*; *Alibaks i ostali protiv Nizozemske*; *Tahiri protiv Švedske*). Činjenica da niz stranaca dobiva slične odluke ne dovodi do zaključka da se radi o „kolektivnom protjerivanju“ ako je svaka osoba u pitanju imala priliku nadležnim vlastima izložiti argumente protiv protjerivanja na individualnoj osnovi (*Alibaks i ostali protiv Nizozemske*, odluka Komisije; *Andric protiv Švedske* (odluka); *Sultani protiv Francuske*, članak 81.). No to ne znači da u slučajevima u kojim je predmet svakog pojedinca razumno i objektivno razmotren „pozadina izvršenja naloga za protjerivanje ne igra daljnju ulogu u određivanju jesu li vlasti djelovale sukladno članku 4. Protokola br. 4“ (*Čonka protiv Belgije*, članak 59.).

4. Nadalje, neće biti povrede članka 4. Protokola br. 4. ako je izostanak odluke o protjerivanju na individualnoj osnovi posljedica vlastite krivnje podnositelja (predmet *Berisha i Haljiti protiv Bivše Jugoslavenske Republike Makedonije* (odluka) u kojem su podnositelji pokrenuli zajednički postupak za azil i stoga je u predmetu donesena jedna zajednička odluka; predmet *Dritsas protiv Italije* (odluka), u kojem su podnositelji odbili pokazati svoje osobne isprave policiji zbog čega policija nije mogla izdati naloge za protjerivanje na ime podnositelja).

5. „Protjerivanje“ se može shvatiti u istom značenju koje ima na temelju članka 3. Protokola (zabrana protjerivanja vlastitih državljana): prema osobama koje su izradile nacrt Protokola br. 4, izraz „protjerivanje“ treba se tumačiti „u općenitom značenju koje je trenutno u potrebi (istjerati iz određenog mjesta)“ (*Hirsi Jamaa i ostali protiv Italije* [VV], članak 174., s referencama na *travaux préparatoires* Protokola br. 4). U predmetu *Khlaifia i ostali protiv Italije* [VV], talijanska je Vlada naglasila da je postupak kojem su podnositelji podvrgnuti u domaćem pravu klasificiran kao „sprječavanje ulaska uz uklanjanje“, a ne kao „protjerivanje“. Međutim, Sud nije vidio razloga za odstupanje od svoje prethodno utvrđene definicije te je istaknuo da nema sumnje da su podnositelji, koji su se nalazili na talijanskom teritoriju (u prihvatnom centru na otoku Lampedusa odakle su kasnije premješteni na brodove usidrene u luci Palermo) uklonjeni iz te države i vraćeni u Tunis protiv svoje volje, što predstavlja „protjerivanje“ u smislu članka 4. Protokola br. 4 (*ibid.*, članci 243. - 244.).

III. Osobno područje primjene: definicija „stranaca“

6. „Stranci“ na koje se odnosi članak 4. Protokola br. 4 nisu samo oni stranci koji zakonito prebivaju na teritoriju države već i „svi oni koji nemaju stvarno pravo na državljanstvo u državi, bez obzira prolaze li kroz državu ili u njoj imaju boravište ili prebivalište, bez obzira jesu li izbjeglice ili su u državu ušli na vlastitu inicijativu, bez obzira jesu li bez državljanstva ili imaju državljanstvo druge države“ (*Hirsi Jamaa i ostali protiv Italije* [VV], članak 174., s referencama na *travaux préparatoires* Protokola br. 4; *Gruzija protiv Rusije (I)* [VV], članak 168.). Tekst članka 4. Protokola br. 4 ne uključuje pravnu situaciju osoba u pitanju, za razliku od članka 2. Protokola (sloboda kretanja osoba koje se „zakonito nalaze na području neke države“) i članka 1. Protokola br. 7 (postupovne garancije glede protjerivanja stranaca „koji zakonito borave na području neke države“).

7. Sukladno tom tumačenju, u predmetima pred Sudom Sud je primjenjivao članak 4. Protokola br. 4 na osobe koje su iz raznih razloga boravile na teritoriju države (tražitelji azila u predmetima *Čonka protiv Belgije* i *Sultani protiv Francuske*; migranti u predmetu *Gruzija protiv Rusije (I)* [VV], članak 170., bez obzira jesu li zakonito boravili u tuženoj državi ili ne) ili su ih na otvorenom moru presreli brodovi koji plove pod zastavom tužene države, a koje su vraćene u državu podrijetla (*Hirsi Jamaa i ostali protiv Italije* [VV]).

IV. Pitanja teritorijalne primjenjivosti i nadležnosti

8. Većina predmeta vođenih pred organima Konvencije na temelju članka 4. Protokola br. 4 odnosila se na strance koji su se već nalazili na teritoriju tužene države (*K.G. protiv Njemačke*, odluka Komisije; *Andric protiv Švedske*(odluka); *Čonka protiv Belgije*). Stoga se nije javilo pitanje teritorijalne primjenjivosti.

9. Predmet *Hirsi Jamaa i ostali protiv Italije*[VV] odnosio se na operacije potiskivanja na otvorenom moru te premještaja nezakonitih migranata u Libiju od strane talijanskih vlasti. Sud je morao razmotriti primjenjuje li se članak 4. Protokola br. 4 kad se uklanjanje odvija izvan nacionalnog teritorija, poglavito na otvorenom moru. Sud je utvrdio da ni tekst niti *travaux préparatoires* Konvencije ne isključuju izvanteritorijalnu primjenu te odredbe. Nadalje, kad bi se članak 4. Protokola br. 4 primjenjivao samo na kolektivna protjerivanja s nacionalnog teritorija država potpisnica Konvencije, značajan dio suvremenih migracijskih kretanja ne bi spadao u okvire te odredbe i migranti koji su se otisnuli morem, pritom često riskirajući vlastite živote, a koji nisu uspjeli doći do granica države ne bi imali pravo na razmatranje njihovih osobnih okolnosti prije protjerivanja, za razliku od onih koji putuju kopnom. Pojam protjerivanja, poput koncepta „nadležnosti“, očito je prije svega teritorijalan. No, u predmetima u kojima je Sud zaključio da je država iznimno primijenila svoju nadležnost izvan svojeg nacionalnog teritorija, mogao je prihvatiti da je izvršavanje izvanteritorijalne nadležnosti od strane te države imalo oblik kolektivnog protjerivanja. Sud je također ponovio da posebna priroda pomorskog okoliša ne čini taj okoliš područjem izvan dosega prava. Sud je stoga zaključio da uklanjanje stranaca provedeno u kontekstu presretanja na otvorenom moru od strane vlasti određene države koja ostvaruje svoj suvereni autoritet, čiji je cilj spriječiti da migranti dosegnu granice države ili ih čak potisnuti natrag u drugu državu, predstavlja ostvarivanje nadležnosti koje aktivira odgovornost države u pitanju na temelju članka 4. Protokola br. 4 (*ibid.*, članci 169. - 182.).

10. Sud je slijedio isti pristup u vezi s presretanjem i trenutnom deportacijom migranata koji su pristizali tajno od strane policije, odnosno odbacio je prigovore Vlade da članak 4. Protokola br. 4 nije primjenjiv *ratione materiae* na predmete u kojima je osobama koje su nezakonito pristigle odbijen ulazak na nacionalni teritorij (predmet *Sharifi i ostali protiv Italije i Grčke*, članci 210. - 213., koji se odnosi na deportacije migranata koji su se tajno ukrcali na brodove za Italiju i pristigli u talijansku luku u Anconi natrag u Grčku). Sud nije smatrao nužnim utvrditi jesu li podnositelji vraćeni nakon što su dosegli talijanski teritorij ili ranije jer je članak 4. Protokola br. 4 bio primjenjiv u obje situacije.

V. Primjeri kolektivnog protjerivanja

11. Sud je utvrdio povredu članka 4. Protokola br. 4 u samo šest predmeta. U četiri predmeta (*Čonka protiv Belgije*, *Gruzija protiv Rusije (I)* [VV], *Shioshvili i ostali protiv Rusije* i *Berdzenishvili i ostali protiv Rusije*), pojedinci koje se nastojalo protjerati bili su istog podrijetla (romske obitelji iz Slovačke u prvom predmetu i gruzijski državljani u ostala tri predmeta). U preostala dva predmeta (*Hirsi Jamaa i ostali protiv Italije* [VV] i *Sharifi i ostali protiv Italije i Grčke*), utvrđena povreda uključivala je protjerivanje cijele skupine ljudi (migranata i tražitelja azila) bez odgovarajuće provjere individualnih identiteta članova grupe.

12. U predmetu *Čonka protiv Belgije* podnositelji su deportirani isključivo na temelju činjenica da je njihov boravak u Belgiji bio duži od tri mjeseca te nalozi nisu ni na koji način spominjali njihov zahtjev za azil ili odluke po tom pitanju. U tim okolnostima te imajući u vidu velik broj osoba istog podrijetla koje je zatekla ista sudbina kao i podnositelje, Sud je smatrao da primijenjeni postupak nije omogućio uklanjanje svake sumnje da je protjerivanje možda kolektivne prirode. Ta je sumnja ojačana nizom čimbenika: *prvo*, prije deportacije podnositelja zahtjeva, političke vlasti najavile su operacije te vrste te dale upute relevantnim vlastima za njihovu primjenu; *drugo*, svi stranci morali su doći u policijsku postaju u isto vrijeme; *treće*, nalozi koji su im uručeni u kojima se zahtijeva da napuste teritorij i nalozi za njihovo uhićenje sadržavali su iste pojmove; *četvrto*, strancima je bilo veoma teško kontaktirati odvjetnika i, *na kraju*, postupak azila nije bio dovršen. Ukratko, ni u kojem trenutku tijekom razdoblja između uručivanja obavijesti strancima da moraju doći u policijsku postaju i njihova protjerivanja postupak nije osigurao dostatna jamstva koja pokazuju da su osobne okolnosti svih osoba istinski i pojedinačno uzete u obzir. Zaključno, došlo je do povrede članka 4. Protokola br. 4 (*ibid.*, članci 59.-63.).

13. U predmetu *Hirsi Jamaa i ostali protiv Italije* [VV] premještaj podnositelja (državljana Somalije i Eritreje) u Libiju proveden je bez razmatranja situacije svakog pojedinca. Talijanske vlasti nisu provele nikakav postupak identifikacije već su ih jednostavno ukrcali i iskrkali u Libiji. Nadalje, osoblje na vojnim brodovima nije bilo obučeno za provedbu individualnih razgovora te im pomoć nisu pružali prevoditelji ili pravni savjetnici. Sud je zaključio da je uklanjanje podnositelja bilo kolektivne prirode te je kao takvo predstavljalo povredu članka 4. Protokola br. 4 (*ibid.*, članci 185. – 186.).

14. Predmet *Gruzija protiv Rusije (I)* [VV] odnosio se na naloge ruskih sudova za protjerivanje tisuća gruzijskih državljana. Sud je istaknuo da, iako je sudska odluka donesena za svakog gruzijskog državljanina, provedba postupaka protjerivanja tijekom tog razdoblja (rujan 2006. – siječanj 2007.) te broj protjeranih gruzijskih državljana onemogućuje provedbu razumnog i objektivnog razmatranja pojedinog predmeta svakog pojedinca. Nadalje, Rusija je provela koordiniranu politiku uhićenja, pritvaranja i protjerivanja gruzijskih državljana. Iako Sud nije doveo u pitanje pravo država da odrede vlastite imigracijske politike, problemi s upravljanjem migracijskim tokovima ne mogu opravdati pribjegavanje praksama koje nisu u skladu s Konvencijom. Sud je zaključio da protjerivanja gruzijskih državljana nisu provedena na temelju razumnog i objektivnog razmatranja slučajeva svakog pojedinca te da to predstavlja upravnu praksu koja krši članak 4. Protokola br. 4 (*ibid.*, članci 171. – 178.).

15. Predmet *Shioshvili i ostali protiv Rusije* odnosio se na protjerivanje trudne gruzijske žene i njezino četvero mlade djece s ruskog teritorija. Sud je utvrdio povredu u predmetu majke jer je podvrgnuta administrativnoj praksi protjerivanja gruzijskih državljana u jesen 2006. godine bez odgovarajućeg razmatranja njihovih pojedinačnih predmeta (članak 71.). Sud je došao do istog zaključka u predmetu *Berdzenishvili i ostali protiv Rusije*, članci 83. – 84. za četrnaest gruzijskih državljana čije su protjerivanje naložili domaći sudovi tijekom istog razdoblja.

16. U predmetu *Sharifi i ostali protiv Italije i Grčke*, Italija je deportirala određene pojedince (afganistanske državljane) u Grčku istovremeno tvrdeći da samo Grčka ima nadležnost na temelju dublinskog sustava (čija je svrha utvrditi državu članicu Europske unije odgovornu za razmatranje zahtjeva za azil koji je u jednoj od država članica podnio državljanin treće zemlje) za odlučivanje o potencijalnim zahtjevima za azil. Međutim, Sud je smatrao da su talijanske vlasti trebale provesti individualnu analizu situacije svakog podnositelja kako bi utvrdile ima li Grčka zaista nadležnost u tom pitanju umjesto deportiranja svih podnositelja. Niti jedan oblik kolektivnog ili neselektivnog protjerivanja ne može se opravdati pozivanjem na dublinski sustav koji se u svim predmetima mora

Vodič kroz članak 4. Protokola br. 4 – Zabrana kolektivnog protjerivanja stranaca primjenjivati na način koji je u skladu s Konvencijom. Nadalje, Sud je uzeo u obzir potvrdna izvješća koja su podnijele treće strane koje su intervenirale i izvješća koja je dobio od drugih međunarodnih izvora, a koja opisuju epizode neselektivnog vraćanja u Grčku od strane talijanskih graničnih vlasti u lukama Jadranskog mora pri čemu su osobe u pitanju lišene svih materijalnih i postupovnih prava. Prema tvrdnjama tih izvora, zaustavljene osobe bez papira stupile su u kontakt s prevoditeljem i službenicima koji su im mogli pružiti osnovne informacije o postupcima vezanima uz pravo na azil samo zahvaljujući dobroj volji granične policije. U većini slučajeva odmah su predani kapetanima trajekata u svrhu vraćanja u Grčku. Imajući na umu sve te elemente, Sud je zaključio da trenutna vraćanja kojima su podnositelji podvrgnuti predstavljaju kolektivno i neselektivno protjerivanje, odnosno povredu članka 4. Protokola br. 4 (*ibid.*, članci 214. – 225.).

VI. Primjeri mjera koje ne predstavljaju kolektivna protjerivanja

17. U predmetu *Sultani protiv Francuske*, Sud je zaključio da je situacija podnositelja individualno ispitana. Mogao je izložiti tvrdnje protiv protjerivanja te su domaće vlasti u obzir uzele ne samo cjelokupni kontekst u Afganistanu već i izjave podnositelja o njegovoj osobnoj situaciji i opasnostima s kojima bi se susreo u slučaju povratka u državu podrijetla (*ibid.*, članak 83., predmet u kojem deportacija podnositelja u sklopu „zajedničkog leta“ u Afganistan nije izvršena zbog privremene mjere koju je izdao Sud na temelju članka 39. Poslovnika Suda; *Ghulami protiv Francuske* (odluka), predmet u kojem je primijenjen isti pristup u vezi s prisilnom deportacijom u Afganistan; vidi također, kao primjer izostanka kolektivnog protjerivanja, predmete *Andric protiv Švedske* (odluka); *Tahiri protiv Švedske*, odluka Komisije).

18. Ako su za osobe u pitanju individualno razmotrene njihove osobne okolnosti, Sud će utvrditi da nije došlo do povrede čak i ako su takve osobe zajedno odvedene u policijsku postaju, ako su neke osobe deportirane u skupinama i ako su nalozi za deportaciju i odgovarajući dopisi bili napisani na formulaičan i identičan način i nisu sadržavali specifične reference na prethodne odluke u vezi s postupkom azila (predmet *M.A. protiv Cipra*, članci 252. – 255., koji se odnosi na pojedinca koji je tvrdio da je podvrgnut kolektivnom protjerivanju zajedno sa skupinom sirijskih Kurda; usporedi okolnosti u predmetu *Čonka protiv Belgije*, članak 10.). Puka činjenica da je učinjena pogreška u odnosu na status nekih od osoba u pitanju (konkretno podnositelja, s obzirom da je nalog za deportaciju izdan dok je postupak za azil još bio u tijeku) ne može se smatrati dokazom da je došlo do kolektivnog protjerivanja (*M.A. protiv Cipra*, članci 134. i 254.).

19. U predmetu *Khlaifia i ostali protiv Italije* [VV], Sud je pojasnio da članak 4. Protokola br. 4 ne jamči pravo na individualni razgovor u svim okolnostima, pretpostavke ove odredbe mogu se zadovoljiti ako svaki stranac ima stvarnu i učinkovitu mogućnost podnijeti argumente protiv vlastitog protjerivanja i ako vlasti tužene države razmotre te tvrdnje na odgovarajući način (*ibid.*, članak 248.). Podnositelji su prošli postupak identifikacije u dva navrata, njihovo je državljanstvo utvrđeno i u svakom su trenutku imali stvarnu i učinkovitu mogućnost podnijeti argumente protiv vlastitog protjerivanja ako su to željeli učiniti. Iako su nalozi za odbijanje ulaska sastavljeni na sličan način – pri čemu su jedine razlike bile u osobnim podacima svakog migranta – i unatoč činjenici da je velik broj migranata iz iste države (Tunis) protjeran u relevantno vrijeme, Sud je zaključio da se relativno jednostavna i standardizirana priroda naloga može objasniti činjenicom da podnositelji nisu imali valjane putne isprave te da nisu ustvrdili ili da se boje zlostavljanja u slučaju vraćanja ili da postoje druge pravne zapreke za njihovo protjerivanje. Stoga nije bilo nerazumno samo po sebi da su ti nalozi bili relativno jednostavni i standardizirani. U konkretnim okolnostima tog predmeta dalo se zaključiti da gotovo istodobno uklanjanje tri podnositelja ne dovodi do zaključka da je njihovo protjerivanje bilo kolektivno (*ibid.*, članci 249. – 254.).

20. U predmetima *Shioshvili i ostali protiv Rusije*, članci 70. – 72., i *Berdzenishvili i ostali protiv Rusije*, članci 81. – 82., u odsutnosti naloga za protjerivanje od suda ili drugih vlasti protiv podnositelja, Sud nije mogao zaključiti da su bili podvrgnuti „mjeri kojom se prisiljava strance kao skupinu da napuste

državu“. To je vrijedilo čak i ako je upravna praksa koja se provodila u relevantno vrijeme dovela do

Vodič kroz članak 4. Protokola br. 4 – Zabrana kolektivnog protjerivanja stranaca
toga se podnositelji u oba predmeta boje uhićenja, pritvaranja i protjerivanja i stoga je bilo razumljivo da bi mogli napustiti državu očekujući nalog za protjerivanje. Ipak, iako situacija podnositelja sama po sebi možda sadržavala elemente prisile na napuštanje države, ona se ne može izjednačiti s odlukom o protjerivanju ili drugom službenom prisilnom mjerom. Sud je utvrdio da u takvim okolnostima ne postoji povreda članka 4. Protokola br. 4.

VII. Odnos s člankom 13. Konvencije

21. Pojam učinkovitog pravnog lijeka na temelju članka 13. Konvencije zahtijeva da pravni lijek može spriječiti izvršenje mjera koje su protivne Konvenciji i čiji su učinci potencijalno nepovratni. Posljedično, nije u skladu s člankom 13. da se takve mjere izvrše prije nego što nacionalne vlasti ispitaju jesu li te mjere kompatibilne s Konvencijom (*Čonka protiv Belgije*, članak 79.). To znači da pravni lijek mora imati suspenzivni učinak kako bi zadovoljio pretpostavke članka 13. Konvencije u vezi s člankom 4. Protokola br. 4 (*ibid.*, članci 77. – 85., koji se odnose na učinkovitost pravnih lijekova pred sudom *Conseil d'État*). Međutim, treba napomenuti da izostanak suspenzivnog učinka odluke o protjerivanju ne predstavlja samo po sebi povredu članka 13. zajedno s člankom 4. Protokola br. 4 ako podnositelj ne tvrdi da postoji stvarna opasnost od povrede prava zajamčenih člancima 2. i 3. u državi podrijetla (*Khlaifia i ostali protiv Italije* [VV], članak 281.). U takvoj situaciji Konvencija državi ne nameće apsolutnu obvezu da jamči pravni lijek koji je automatski suspenzivan, već samo zahtijeva da osoba u pitanju ima učinkovitu mogućnost osporavanja odluke o protjerivanju tako da joj neovisan i nepristran domaći forum dostatno temeljito razmotri prigovore (*ibid.*, članak 279.).

22. Izostanak bilo kakvog domaćeg postupka koji potencijalnim tražiteljima azila omogućuje podnošenje prigovora na temelju Konvencije (na temelju članka 3. Konvencije – zabrana mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja – te članka 4. Protokola br. 4) nadležnom tijelu i dobivanje temeljite i rigorozne ocjene njihovih zahtjeva prije izvršenja protjerivanja također može dovesti do povrede članka 13. Konvencije (*Hirsi Jamaa protiv Italije* [VV], članak 201. - 207.; *Sharifi i ostali protiv Italije i Grčke*, članci 240. – 243.). U nekim okolnostima postoji jasna veza između izvršenja kolektivnih protjerivanja i činjenice da su osobe u pitanju bile spriječene u podnošenju zahtjeva za azil ili u ostvarivanju pristupa bilo kojem drugom domaćem postupku koji zadovoljava pretpostavke članka 13. (*ibid.*, članak 242.).

23. Međutim, s obzirom da se izostanak učinkovitih i dostupnih pravnih lijekova također samostalno razmatra na temelju članka 4. Protokola br. 4, Sud također može smatrati da u određenom predmetu nema potrebe za zasebnim ispitivanjem tog aspekta na temelju članka 13. Konvencije (*Gruzija protiv Rusije (I)* [VV], članak 212.).

Popis citiranih predmeta

Sudska praksa citirana u ovom vodiču odnosi se na presude ili odluke Suda te na odluke ili izvješća Europske komisije za ljudska prava („Komisija“).

Ako nije drugačije napisano, sve reference odnose se na presudu o osnovanosti koju je donijelo Vijeće Suda. Izraz „(odluka)“ ukazuje na to da se citira odluka Suda, dok oznaka „[GC]“ označava da je predmet ispitalo Veliko vijeće.

Hiperveze na predmete citirane u elektroničkoj verziji vodiča vode na bazu podataka HUDOC (<<http://hudoc.echr.coe.int>>) koja omogućuje pristup sudskoj praksi Suda (presude i odluke Velikog vijeća, Vijeća i Odbora, objavljeni predmeti, savjetodavna mišljenja i pravni sažeci iz Informativne obavijesti o sudskoj praksi) te Komisije (odluke i izvješća), kao i rezolucijama Odbora ministara.

Sud svoje presude i odluke objavljuje na engleskom i/ili francuskom, svoja dva službena jezika. HUDOC također sadrži prijevode brojnih važnih predmeta na više od trideset neslužbenih jezika te veze na otprilike stotinu mrežnih zbirki sudske prakse koje vode treće strane.

—A—

Alibaks i ostali protiv Nizozemske, br. 14209/88, odluka Komisije od 16. prosinca, Odluke i izvješća 59.

Andric protiv Švedske (odluka), br. 45917/99, 23. veljače 1999.

—B—

Becker protiv Danske, br. 7011/75, odluka Komisije od 3. listopada 1975., Odluke i izvješća 4.

Berdzenishvili i ostali protiv Rusije, br. 14594/07 i šest ostalih, 20. prosinca 2016.

Berisha i Haljiti protiv Bivše Jugoslavenske Republike Makedonije (odluka), br. 18670/03, ESLJP 2005- VIII (izvadci)

—C—

Čonka protiv Belgije, br. 51564/99, ESLJP 2002-I

—D—

Dritsas protiv Italije (odluka), br. 2344/02, 1. veljače 2011.

—G—

Gruzija protiv Rusije (I) [VV], br. 13255/07, ESLJP 2014.
(izvadci) *Ghulami protiv Francuske* (odluka), br. 45302/05, 7. travnja 2009.

—H—

Hirsi Jamaa i ostali protiv Italije [VV], br. 27765/09, ESLJP 2012.

—K—

K.G. protiv Njemačke, br. 7704/76, odluka Komisije od 1. ožujka 1977.
Khlaifia i ostali protiv Italije [VV], br. 16483/12, ESLJP 2016. (izvadci)

—M—

M.A. protiv Cipra, br. 41872/10, ESLJP 2013. (izvadci)

—O—

O. i ostali protiv Luksemburga, br. 7757/77, odluka Komisije od 3. ožujka 1978.

—S—

Sharifi i ostali protiv Italije i Grčke, br. 16643/09, 21. listopada 2014.
Shioshvili i ostali protiv Rusije, br. 19356/07, 20. prosinca 2016.
Sultani protiv Francuske, br. 45223/05, ESLJP 2007-IV (izvadci)

—T—

Tahiri protiv Švedske, br. 25129/94, odluka Komisije od 11. siječnja 1995.